

CENY OGŁOSZEŃ
za wiersz milimetrów
przed 1 złoty, w tek-
ście 50 gr., za tekstem
40 gr. Ogłoszenia tabe-
lowe 50 proc. a
świąteczne 25 proc.
drożej. Drobne ogło-
szenia po 10 groszy.
Ola poszukujących pra-
cy 5 gr. za wyraz. Naj-
mniejsi 1 zł.
Konto czekowe PKO
Warszawa 65.970.

EXPRES ZAGŁĘBIA

Prenumerata wy-
nosi miesięcznie
zł. 2.00
Adres administracji:
Piłsudskiego Nr. 8 te-
lefon 4-97, telefon re-
dakcji 8-82, telefon re-
dakcji nocnej i fru-
karni 4-94.
Konto czekowe PKO
Warszawa 65.970.

Jedyny organ demokratyczny niezależny woj. kieleckiego.
Redaktor naczelny i odpowiedzialny: WIKTOR MONSIORSKI.

ODDZIAŁY: KIELCE, Kilińskiego 10, tel. 507; BĘDZIN, Małachowskiego 24, tel. 5-98; DĄBROWA, 3-go Maja 14, tel. 2-77; ZAWIER-
CIE, ul. Pańterewskiego 7, tel. nr. 97; CZELADŹ, Rynek Nr. 8; telefon 42; GRODZIEC, ulica Kościuszki, telef. 16.

Wykrycie nowej afery szpiegowskiej na terenie D.O.K. Brześć.

WSPÓLNIK DEMKOWSKIEGO, POR. HUMNICKI ROZSTRZELANY.

WARSZAWA, 2. 9. (wl.) W Warszawie rozeszła się dziś sensacyjna wiadomość o wykryciu nowej afery szpiegowskiej na terenie DOK Brześć.

Po ujawnieniu afery szpiegowskiej b. mjr. Demkowski, rozpoczęły władze poszukiwania jego współników. W tku bowiem rozprawy wyszło na jaw, że takich współników mieć musiał.

Sledztwo to doprowadziło do wykrycia szpiega w sztabie DOK. Brześć. Okazał się nim por. Humnicki, zatrudniony w wydziale mobilizacyjnym.

Szczegółowy wywiad ustalił ponad wszelką wątpliwość winę Humnickiego i na zasadzie materiału dowodowego został on przed kilku dniami

aresztowany.

W dniu wczorajszym postawiono szpiega pod sąd doraźny w Brześciu, który obradował przez cały dzień. Późnym wieczorem zapadł wyrok, skazujący por. Humnickiego na degradację, wydalenie z wojska i śmierć.

Wyrok sądu doraźnego przesła-

PRZYSPIESZENIE PRAC PRZY BUDOWIE MAGISTRALI ŚLĄSK — GDYNIA.

WARSZAWA, 2. 9. (wl.) Jak się dowiadujemy, w ostatnich dniach prace przy budowie magistrali węglowej Śląsk — Gdynia zostały znacznie przyspieszone.

Dotychczas przy budowie zatrudnionych było 7000 robotników. Liczba robotników została zwiększona do 8000 osób.

PROJEKT USTAWY O UBEZ- PIECZENIU NA STAROŚĆ wchodzi na realne tory.

WARSZAWA, 2. 9. (wl.) W związku z pogłoskami o zwołaniu sesji sejmowej, w kołach politycznych mówi się, że na porządek dzienny posiedzenia wejdzie projekt ustawy o ubezpieczeniu robotników na starość.

Dr. Sz. Reichmann

Stworzył w KATOWICACH, MARSZ.
PIŁSUDSKIEGO 35, Tel. 10-66.
bakterjolog., serol. i kliniczno - chem.
LABORATORJUM
Wykonuje się badania bakterjolog., mi-
kroskop. i chemiczne krwi, kału, moczu,
płwociny, treści żołądkowej i t. p. Was-
sermann, odczyn gonokokowy, wczesne
rozpoznanie (biologiczne) ciąży z mocz-
u i inne analizy lekarskie.

ny został p. prezydentowi, celem zatwierdzenia. P. prezydent z prawa łaski nie skorzystał, wobec czego

b. porucznik Humnicki został rozstrzelany

na stokach twierdzy brzeskiej.

Przed sądem doraźnym w Brze-

ściu stanął również jako oskarżony o uprawianie szpiegostwa kapitan w stanie spoczynku Rudnicki.

Jego jednak sprawę postanowił sąd wyłączyć i przekazać sądowi zwykłemu, a to z uwagi na fakt, że nie jest on oficerem służby czynnej.

List Marszałka Piłsudskiego do matki ś.p. Tadeusza Hołównki.

WARSZAWA, 2. 9. (wl.) Marsz. Piłsudski wystosował własnoręcznie napisany list do matki ś.p. pośła Tadeusza Hołównki. List ten w całości przytaczamy:

Czeigodna Pani!

Głęboko wzruszony wieścią o śmierci ś.p. syna Pani, Tadeusza, spieszę wyrazić Pani cały mój żal i współczucie.

W osobie zgasłego traci Polska

jednego z najlepszych jej synów, gorącego patriotę, bojownika walki o niepodległość i niestrudzonego, pełnego energii pracownika na polu twardej, codziennej pracy pokojowej.

Świadomość, że ta wielka, ciężka strata pokrywa żalobą kraj cały, niechaj zmniejszy ból Pani.

Józef Piłsudski
marszałek Polski.

Starosta Porembalski i inspektor p. Grabowski przeniesieni do Kielc.

WARSZAWA, 2. 9. (wl.) Jak się dowiadujemy, starosta drohobycki Porembalski, który — jak wiadomo, osobiście kierował obławą po dokonanej zbrodni w Truskawcu, został przeniesiony na analogiczne stanowisko do Kielc.

Przeniesiony również został z woj. lwowskiego wojewódzki komendant policji inspektor Grałowski również do Kielc.

Przeniesienia te mają związek z

ostatnimi wypadkami na terenie Małopolski Wschodniej.

Dotychczasowy komendant wojewódzki w Kielcach inspektor Ludwikowski został oddany do dyspozycji komendy głównej w Warszawie.

Brak jest narazie wiadomości, jakie stanowisko obejmie dotychczasowy starosta kielecki inż. Borysowicz.

Wizyta ministrów francuskich w Berlinie.

PRZYPUSZCZALNY TERMIN PRZYJAZDU — 26 WRZEŚNIA.

BERLIN, 2. 9. Półurzędowo donoszą: W Genewie omawiana była w ostatnich dniach między dr. Curtusem a delegatem Francji Francois Poncet sprawa wizyty ministrów francuskich w Berlinie. Termin przyjazdu nie został jeszcze ustalony. Mowa jest narazie o 26 września. Do tego czasu liga narodów ukończy swe obrady. Liczą się nawet z zakończeniem sesji na kilka dni przedtem.

Min. Briand, którego przyjazdu do Genewy oczekują z początkiem następnego tygodnia, nie pozostanie tam do

końca sesji, lecz powróci do Paryża wcześniej, aby móc wyjechać w odpowiednim terminie do Berlina. W wizycie berlińskiej weźmie również udział premier Laval. Obaj ministrowie francuscy wyjadą tylko w towarzystwie najbliższych swych współpracowników. Wizyta posiadać ma charakter podobny, jak pierwszy wyjazd ministrów niemieckich do Chequers i Paryża.

Dotychczasowe przygotowania pozwalają mniemać, że wizyta berlińska doprowadzi również do pozytywnych rezultatów natury gospodarczej. (PAT)

Posel do parlamentu angielskiego

URZADZA ODCZYT KOMUNISTYCZNY W CZĘSTOCHOWIE.

CZĘSTOCHOWA, 2. 9. Niesłychane oburzenie wśród mieszkańców Częstochowy wywołał bolszewicki występ członka angielskiej izby gmin Brookwaya.

Posel Brookway urządził w miejscowym kinie „Atlantic“ odczyt, tłumaczony przez dr. Kruka.

Brookway zastanawiał się nad przyczynami kryzysu światowego poruszył

następnie sprawę bezrobocia w Anglii. Gdy wreszcie oświadczył, że jest członkiem międzynarodowego komitetu rewolucyjnego i zaczął mówić o platylecie sowieckiej, na sali odezwały się gwizdy i powstała niezwykła wrzawa. Wobec ustawicznych awantur policja odczyt przerwała, aresztując równocześnie pewną kobietę, która rozdawała na sali ulatki komunistyczne.

Ospale obrady ligi narodów.

Posiedzenie ligi odroczone do piątku

GENEWA, 2. 9. Rada ligi narodów została nagle przez swego przewodniczącego, ministra Lerrouxa odroczone do piątku dn. 4 bm., rzekomo pod pozorem, aby dać możliwość pracy podkomisji kordynacyjnej komitetu paneuropejskiego.

Zarządzenie to wywołało zrozumiałe wrażenie.

Według zapowiedzi 64 sesja ligi narodów przedewszystkiem miała być poświęcona wielkim zagadnieniom gospodarczym natury międzynarodowej, tymczasem okazuje się co innego.

W kołach politycznych utrzymują, że odroczenie posiedzenia przypisać należy tem, że rada ligi narodów i różne jej instytucje, w praktycznych sprawach gospodarczych, w doraźnym załatwianiu, faktycznie niewiele mogą zaradzić.

Tak więc poza bardzo mozolnymi i przeważnie teoretycznymi pracami różnych komisji i podkomisji gospodarczych, nie należy się we wrześniu niczego wielkiego spodziewać z Genewy.

Z ważniejszych więc spraw, jeżeli chodzi o samą radę ligi narodów, pozostanie chyba załatwienie unji celnej austro - niemieckiej, której austriacy i tak się wyrzekają, a ze spraw politycznych różne skargi mniejszościowe niemieckie, co do których delegacja niemiecka wykazuje tu wielkie zdenerwowanie i aktywność.

Minister Zaleski wyjechał w dniu dzisiejszym z Genewy na przeciąg całej doby.

LIST OTWARTY ŻONY Ś. P. PO- ŚLA TADEUSZA HOŁOWNKI.

WARSZAWA, 2. 9. (wl.) Wdowa po ś. p. pośle Tadeuszu Hołownce ogłosiła list otwarty, w którym dziękuje za wyrazy współczucia i wielkiej życzliwości: prez. Rzplitej, marsz. Piłsudskiemu, bezpartyjnemu blokowi, reprezentantom rządu i wszystkim tym, którzy w jakikolwiek sposób przyczynili się do uczczenia pamięci tragicznie zmarłego jej męża.

KASY CHORYCH W AKCJI DOŻYWIANIA BEZROBOTNYCH

WARSZAWA, 2. 9. (wl.) Jak się dowiadujemy wszystkie kasy charych na terenie Polski wezmą udział w akcji dożywiania bezrobotnych.

DO STRAJKU PRACOWNIKÓW MIEJSKICH W WARSZAWIE NIE DOJDZIE.

WARSZAWA, 2. 9. (wl.) Dzięki interwencji wiceministra Korsa, który wysunął projekt obniżki plac wyższych urzędników na rzecz funkcjonariuszy niższych (od 9 grupy w dół), do strajku pracowników miejskich prawdopodobnie nie dojdzie. Zatarg zostanie załatwiony drogą polubowną.

Tragedia społeczeństwa ukraińskiego w Małopolsce Wschodniej.

Niniejszy artykuł, pióra nieodżałowanej pamięci Tadeusza Hołówny, napisany niespełna na dwa tygodnie przed tragiczną śmiercią, podejmuje, jak gdyby w wieszczym przeczuciu, sprawę zbrodniczych metod walki politycznej, uprawianych przez młodzież ukraińską w Małopolsce Wschodniej. S. p. Tadeusz Hołówny wskazuje na prawdziwe źródło tego zła, tkwiące w psychice starszego pokolenia ukraińskiego, które od lat kieruje się polityką fałszu i dwulicowości. (Przyp. Red.).

Każdy uważnie obserwujący życie młodzieży ukraińskiej w Małopolsce wschodniej musi skonstatować, że przeżywa ona głęboki kryzys moralny, jest trawiona poważną chorobą — której na imię — anarchja. Młodzież ukraińska w Małopolsce wschodniej — dobrowolnie zesłała do podziemi konspiracyjnych, żyje w atmosferze tajnych organizacji, spisków, zamachów, napadów, podpaleń itd. Musi to wszystko wytworzyć nie zdrową atmosferę moralną. Dowodem tej niezdrowej atmosfery są notowane od czasu do czasu zabójstwa tych czy innych osób z grona młodzieży ukraińskiej — są te porachunki z bronią w ręku między poszczególnymi organizacjami tajnymi, względnie kara za rzeczywistą czy urojoną zdradę.

Zapewne pobudki młodzieży ukraińskiej w Małopolsce uciekają się do takich zbrodniczych metod walki politycznej jak mordy, napady, podpaleń są dyktowane względami natury ideologicznej, wynikają z pragnienia uwolnienia kraju od „polskiej okupacji”. Cała jednak bieda polega na tem, że tej okupacji nie ma. Nie można mówić o okupacji w kraju, który od 600 lat związany jest z kulturą i państwem polskim, który jeśli nie uległ jarzemu tatarskiemu, a następnie nie stał się prowincją moskiewską, to wyłącznie zawdzięcza to krwawym wysiłkom obronnym całego narodu polskiego. I nie może być mowy dziś o okupacji kraju, w którym „okupanci” stanowią 50 proc. ludności, złożonej ze wszystkich warstw, począwszy od włościństwa, a kończąc na miastach, gdzie przemysł, handel, zawody wyzwolone przeważnie w rękach ludności polskiej pozostają.

I ta ludność polska tu od wieków mieszka, pracuje, broni tego kraju. Tak jak dwa dęby, które z dwóch ziarn, rzuconych do tej samej ziemi, wyrastają tuż obok siebie, aby z biegiem lat zrosnąć się swymi pniami w jedną całość, tak i zgóra pół tysiąca lat trwający proces dziejowy na Ruś Czerwoną i te dwa odrębne społeczeństwa połączył, spłótł, poniosła — uczynił z nich drzewo o dwu pniami, ale wyrastających ze wspólnych korzeni.

I nie zapalenie wśród młodzieży ukraińskiej swymi kierami rozrąbać te poplątane korzenie, a tembardziej tak, aby je den pień żył nadal, a drugi umarł. Ale jeśli tego młodzież ukraiń-

ska nie rozumie — nie tyle w tem jej winy, ile starszego społeczeństwa ukraińskiego w Małopolsce wschodniej.

Przegrało ono w 1918 roku zbrodniczo rozpętaną wojnę z Polską — i nie umie dotychczas wyciągnąć ze swej klęski konsekwencji. A mogą być tylko dwie konsekwencje: albo całkowita negacja państwa polskiego, albo w ramach jego na platformie szczerzej lojalności i współpracy z narodem polskim szukanie obrony własnych narodowych interesów. Tymczasem właśnie starsze społeczeństwo ukraińskie postępuje inaczej — formalnie uznaje suwerenność państwa polskiego nad Małopolską wschodnią — do wodom czego udział w sejmie i senacie, ciałach samorządowych, a nawet skargi do ligi narodów, bo ta przyjmuje je tylko od tych, którzy uważają siebie za lojalną mniejszość w danym państwie. Faktycznych jednak z tego formalnego stanowiska społeczeństwo ukraińskie nie wyciąga wniosków — gdyż wszędzie: w sejmie, senacie, instytucjach pa-

morządowych uprawia przede wszystkim politykę negacji, bierze wyczekiwania na zmianę konjunktury.

Nie dziwnego, że młodzież z taką oportunistyczną polityką pogodzić się nie może — i w rezultacie coraz bardziej odsuwa się od starszego społeczeństwa ukraińskiego — idąc drogą konspiracji, spisków i terroru. Cóż z tego, że „Dilo” wypiera się tych aktów zbrodniczych — uroczyście oświadcza, że nic wspólnego z nim nie ma społeczeństwo ukraińskie, twierdząc, że są to akty nieodpowiedzialnych jednostek — wtedy, kiedy wszyscy wiedzą, że te jednostki rekrutują się z szeregów ideowej młodzieży ukraińskiej, coraz wyraźniej przeciwstawiającej się swym rodzicom. I coż dziwnego, że młodzież ukraińska przeciwstawia się, nie szanując Lewickiego, Luskiego, Mudrego i innych przywódców „Undo” — bo gdy z jednej strony potępiają oni działalność najbardziej wśród młodzieży zapalnych i zdecydowanych, to z drugiej strony jednocześnie nie mogą dać jej po-

zytywnego programu politycznego — bo go nie mają.

I dlatego różni rozdźwięki i pogłębianie się w sposób zatrważający przepaść między starszym a młodszym pokoleniem społeczeństwa ukraińskiego w Małopolsce wschodniej. Wreszcie działacze ukraińscy to sami zobaczyli. Świadczą o tem odezwa nestorów społeczeństwa ukraińskiego pp. Romanczuka, Okuniowskiego i Kost-Lewickiego, którzy nawołując swych rodaków do jedności, jednocześnie zwracają się do młodzieży ukraińskiej z napomnieniem i oświadczeniem, że „nie mogą zgodzić się z tem, aby niedoświadczona młodzież porwała się do takich czynów, których następstwem jest wyniszczenie najmłodszego pokolenia i które nie przynoszą żadnych korzyści”.

Z uznaniem należy powitać ten głos przestrogi. Ale — ci, którzy uważają się za przywódców społeczeństwa ukraińskiego, powinni prócz przestrogi wskazać młodzieży prostą drogę ku przyszłości.

Tadeusz Hołówny.

„POLSKA ZADARMO”.

Gdy zadamy sobie pytanie, jaką wartość moralną i wychowawczą mogą mieć wpływy Obwieszczenia wśród młodzieży akademickiej i gimnazjalnej, zajrzemy do zbioru artykułów R. Dmowskiego, który niedawno ukazał się na półkach księgarskich.

Znajdziemy tam przede wszystkim uporeczywie podtrzymywaną tezę, z którą niegdyś z trybuny sejmowej wystąpił Wł. Kucharski, niefortunnie naówczas minister skarbu, że Polskę niepodległą otrzymaliśmy „zadarmo”.

„Zwycięstwo — pisze R. Dmowski — które Polska odniosła, czysto polityczne, nie było kupione ani krwią polską, ani kosztem sił ludzkich, przez tę wojnę w innych narodach zranionych”.

Dla R. Dmowskiego, jak widzieliśmy, nie istnieje wcale epopeja legjonów J. Piłsudskiego. Nie w tem dziwnego. Ale dziwniejsza, że pomija całkowicie piękną, choć bezskuteczną kartę dziejów bojowych legjonu puławskiego, do którego powstania sam Dmowski się przyczynił, pomija mężne, choć fatalne zakończone boje korpusu Dowbor-Muśnickiego, wreszcie — bliżej mu znany udział J. Hallera pod Arras.

A po odzyskaniu niepodległości? Czyż mają paść w niepamięć nasze zmagania się o Lwów i Małopolskę wschodnią? Czy imię Polski nie zostało zapisane zaszczytnie w dziejach świata zwycięstwem roku 1920-go?

O tem wszystkim R. Dmowski

wiedzieć nie chce. Z lekceważeniem odwraca się od polskiej krwi i ofiary, nadmiernie przypisując znaczenie „zwycięstwu czysto politycznemu”, które, oczywiście, sobie przede wszystkim przypisuje.

Szerzenie wśród młodego pokolenia, że „Polskę otrzymaliśmy zadarmo”, lekceważenie dla krwi polskiej, przelanej w tylu bitwach, musi wywierać fatalny wpływ na młode pokolenie. Tembardziej, że łączy się ono wogóle ze wzgardliwym traktowaniem przez R. Dmowskiego ofiary krwi i życia, jakie przodkowie nasi złożyli w bezskutecznych walkach o wolność. Powstanie styczniowe jest dlań „najbardziej niedorzeczne”. Naród Polski, zdaniem R. Dmowskiego, wogóle „zatracił zdolność logicznego pożytecznego myślenia, i tego upadku wyrazem są końcowe dzieje Rzeczypospolitej i całe dzieje porzoborowe we wszystkich jego wysiłkach, czy to w walce ze swymi panami, czy to w próbach „pogodzenia się z nimi”. „Do likwidowania siły polskiej w Europie — znowu zdaniem R. Dmowskiego — najskuteczniej pomagali sami polacy przez swoje bezsensowne, pozabawione wszelkiej myśli, wszelkiego planu powstania. Powstanie roku 1863-go było wogóle, jak pisze Roman Dmowski, dziełem Prus.

Tak więc, młodzież, podlegająca wpływom obwieszczenia, idąc za myślą swego „najwyższego arcykapłana”, ma się odwrócić z pogardą zarówno od lat ostatnich Rzeczypospolitej przedrozbiorowej (sejm czteroletni,

konstytucja 3-go maja, walka ożreżna z moskalami i prusakami), jak i od całych dziejów porzoborowych. Imiona Kościuszki, Pułaskiego, ks. J. Poniatowskiego, Henryka Dąbrowskiego mają być przeklęte, mają być wymazane z pamięci narodu, jako czyny „bezmisyłne i bezplanowe”. Romuald Traugutt, Zygmunt Sierakowski i tylu innych bohaterów i męczenników powstania styczniowego to bezwolne narzędzie rąk prowokacji pruskiej, a może nawet — świadomi swej roli agenci pruscy.

Tak wierzyć każe R. Dmowski i takie przekonania wpaja w młodzież, podlegającą jego wpływom.

Cóż z takiej młodzieży wyrosnąć może? Czy można spodziewać się pracy dla państwa od tych, którzy wra stają w przeświadczeniu, że Polskę „dostali zadarmo”? Czy można liczyć na to, że pokolenie, pod wpływami obwieszczenia i R. Dmowskiego wzrastające, zdobędzie się na służbę ofiarną dla Ojczyzny w chwili trudnej i niebezpiecznej?

Nie.

Z młodzieży, wzrosłej w pogardzie dla ofiar krwi, złożonej na ołtarzu wolności przez uczestników powstań narodowych, wyrosnąć mogą tylko egoiści i teherze, którzy egoizm swój i teherzostwo ubierają w szaty „wyższej racji stanu”, zaczerpniętej z mądrości „objawień” R. Dmowskiego.

Nie dziwnego, że gdy z obozu marszałka J. Piłsudskiego pada wezwanie do ofiarności, obwieszczenie odwołania do nie drwinami. „Wielki oboźny” wykreślił ten wyraz ze słownika narodowego, ku uciesze idącej za nim młodocianej gawiedzi. Nie dziwnego, że zamaist pracy ofiarnej dla społecznego dobra, widzimy wśród tej młodzieży takie „wyczyny”, jak nadużycia pieniężne w bratniej pomocy W. S. H., lub zbrodnicze włamania w Kielcach.

Jaki posiew, taki plon.

Dzeta.

Do społeczeństwa zagłębiowskiego.

Otrzymałmy następujący komunikat z prośbą o zamieszczenie.

Tragiczne okoliczności zgonu s. p. Tadeusza Hołówny wymagają publicznego zmanifestowania naszej żałoby. Apelujemy do wszystkich przyjaciół osobistych i ideowych oraz do znajo-

mych zmarłego, by dla oddania hołdu jego idei złożyli imiennie datki na towarzystwo ukraińskie pomocy słuchaczom narodowości ukraińskiej wyższych uczelni w Warszawie. (—) Adam Skwarczyński, (—) Tadeusz Sturm de Strem.

